

ZÁVISTĚ

Závist je neprajný postoj vyvolaný pohľadom na výhody, z ktorých sa tešia ostatní. Odvozené je to z latinského slova "invidia"- hľadieť so zlým úmyslom. Od toho dňa počnúc Šaul na Dávída zazeral (1 Sam 18, 9).

Závist nebýva medzi nerovnými, ale skôr medzi tými, čo chceme dosiahnuť alebo predbehnúť. K tomuto Tomáš hovorí, že ak niekto sa snaží ponížiť druhého, teda zmenšiť jeho slávu, dôsledkom toho je vznik závisti voči tomu, s ktorým sa chce v sláve rovnať alebo ho dokonca predbehnúť. Toto sa deje medzi nie príliš od seba vzdialenými, lebo nikto, ledaže by malomyselný sa nesnažil rovnať sa v sláve alebo predbehnúť toho, ktorý je slávnejší než on. Napríklad všedný človek kráľa alebo kráľ všedného človeka, ktorý ho prevyšuje. Prečo nezávidí tým, ktorí sú veľmi ďaleko či miestne alebo časovo alebo stavom, ale závidí tým, ktorí sú mu blízki, ktorých sa snaží dosiahnuť alebo predbehnúť. Ak sa tak stane, že ho lebo ich predbehne v sláve, deje sa to proti ich vôli a z toho vzniká smútok. A zvlášť, ak málo chýba a zdá sa, že sa toho dá dosiahnuť, tak sa o to usiluje. Ale ak je jeho úsilie márne prichádza smútok. A tu je to, že ctižiadostivci sú viac závistliví. A podobne aj malomyselní sú závistliví, nakoľko všetko považujú za veľké prekonanie seba. V knihe Jób 5,2b čítame: blázna hubí zasa rozvášnenosť, voľnejšie preložené malého zabíja závist.

Spomienka na minulé dobrá, pokiaľ boli majetkom, spôsobujú potešenie, ale pokiaľ sú majetkom iných vyvolávajú závist. Závist je protihlá dvom čnostiam, pretože má dva predmety: hlavný, t.j. dobro, a blížneho; prvým spôsobom je proti milosrdenstvu a druhým proti personifikácii (vyvyšovaniu, zbožňovaniu).

« Dnes budeš so mnou v raji » Lk 23,43

Druhé slovo, ktoré nám adresuje Ježiš Kristus z kríža, bolo povedané na odčinenie hriechov prameniach zo závisti. Závist je smútok, ktorý pociťujeme pri dobre, ktoré stretlo druhého človeka a zároveň je to pocit radosti a uspokojenia, ktoré pociťujeme keď vidíme zlo, ktoré ho postihlo. To, čím je hrdza pre železo, tým je závist pre dušu. Je to vražda bratskej lásky v nás. Úctu, ktorú prejavujú ľudia inému človeku, závistlivý človek vníma ako prejav ich neúcty k sebe samému. Závistlivý človek si myslí, že hlavná úcta patrí jemu a preto akákoľvek úcta, ktorá je prejavovaná blížnemu, sa u neho premieňa na hlboký vnútorný smútok. Závist sa prejavuje najčastejšie tak, že s blížnym sa dostávame do nehody, pociťujeme voči nemu nenávisť a škodoradosť. Zároveň cítime potrebu znížiť jeho dôstojnosť v očiach iných ľudí tým, že ho poohovárame a zničíme mu spoločenskú česť. Naše negatívne vnímanie blížneho je taktiež sprevádzané tým, že predpokladáme, že jeho konanie je vždy sprevádzané zlými úmyslami. Tým, že predpokladáme, že blížny koná všetko so zlým úmyslom, akékoľvek dobro, ktoré vykonal je pre nás len zdanlivé a považujeme ho za súčasť širšieho plánu zla.

V našich časoch duchovná závist výrazne našla svoj odraz v ekonomickej oblasti. Lakomstvo bohatých sa dopĺňa závistou chudobných. Niektorí chudobní nenávidia bohatých nie preto, že by ich bohatstvo pramenilo z okradania chudobných a teda, že by bohatí niečo zdržiavali chudobným, ale preto, že samotní chudobní túžia disponovať ich bohatstvom. Chudobní častokrát nenávidia bohatých len preto, že oni sami chcú byť bohatými. To, že sme v modernej dobe svedkami nárastu nenávisť voči druhým, pramení z toho, že ľudia stratili v sebe dimenziu existencie večného života. Ak človek nevníma večný život ako skutočnosť, tak nevníma ani Božiu spravodlivosť ako neodvratnú, ktorou Boh bude odmeňovať dobro a trestať zlo. Ak sa človek nebojí Božieho súdu, najvyššou príležitosťou sa stáva pozemský život so všetkými jeho možnosťami, ktoré sa nám dávajú k dispozícii. Pre ľudí sa pozemský život stáva všetkým. A ak je všetkým tento život, potom chcú všetko čo sa im páči, vyskúšať a ochutnať. Ak je tento svet všetkým, chcú mať všetko. Ježiš nás naproti tomu nabáda k odpútanosti od neobmedzenej túžby hnať sa za všetkým, čo nám život umožňuje. "V nebi si zhromažďujte poklady; tam ich neničí ani mol, ani hrdza a tam sa zloději nedobývajú a nekradnú." (Mt 6,20)

Tým, ktorí závidia druhým moc a bažia po nej, čo sa mimochodom stalo aj jeho apoštolom, keď sa hádali, kto bude z nich najvyšším v nebi, dáva do popredia maličké dieťa. Objatím tohto dieťaťa ich upozorňuje, že nikto nevstúpi do neba, kto nebude jednoduchý ako dieťa. Bez mocenských ambícií, bez závisti v srdci. Pre Krista je veľké to, čo je jednoduché, maličké a takmer bezvýznamné v ľudských očiach.

Napriek tomu, že Ježiš Kristus veľa kázal o závidi, jeho odsúdenie a ukrižovanie bolo práve činom závidlivých ľudí. Pilát Ježišovi závidel jeho moc, Annáš mu závidel jeho nevinnosť a čistotu, Kaifáš mu závidel jeho popularitu, Herodes mu závidel jeho morálnu prevahu, zákonníci a farizeji so závidou pozerali na jeho múdrosť. Následkom tejto závidi ho pochovali medzi dvoma zločincami. Ich závidlivé srdcia ho túžili uraziť a ponížiť aj pri umieraní. Nestačilo im, že ho nespravodlivo odsúdili. Hriech závidi v nich vytvoril potrebu urobiť na prítomných dojem, že na kríži nie sú dvaja, ale traja kriminálnici. Ponížením nevinného človeka, zničením jeho povesti si mysleli, že bude rásť ich dôstojnosť a spoločenská váha, ktorú im podľa ich vnímania ľudia dĺžili.

V skutočnosti pri pohľade na Golgotu a jej tri kríže, nevidíme troch kriminálnikov, ale vidíme zlodēja, ktorý sa mohol zachrániť pre večný život, zlodēja, ktorý sa zachránil a Spasiteľa, ktorý ich zachránil. Na Golgote sa stretla závid, súcit a milosrdenstvo.

Príbeh dvoch odsúdených zlodějov je veľkým príbehom pre každého človeka a veľa nám odkrýva o duchovnom rozporení vlastnej duše. Napovedá nám veľa o ceste, akou sa uberá naša duša na ceste spásy. Polož si otázku, ktorý z dvoch zlodějov by si bol ty sám? Vedľa teba je ukrižovaný človek, o ktorom tvrdia iní, že je nejaký kráľ. Hovoria o nejakých zázrakoch. Na strane druhej s istotou vieš, že tento záhadný muž musí mať aj veľa nepriateľov, inak by na kríži neskončil. Kto má pravdu? Čo je pravda? Ľudia rozprávajú o nejakom nebi. Nevieš si predstaviť, čo sa pod týmto slovom ukrýva, ale je veľa ľudí, ktorí hovoria, že je to vymyslená konštrukcia duševne slabších ľudí, ktorí si chcú týmto spôsobom zľahčiť svoj utrápený život na zemi. Dať mu nejaké svetielko na konci tunela. Si však v tom zúfalstve ochotný akceptovať aj to, že nebo existuje a že tento muž vedľa teba je Boh? To, čo s istotou však vieš, že zomieraš na kríži a tvoja pozemská cesta sa končí. Za predpokladu, že sa neudeje niečo nepredvídateľné. Ty už nevieš urobiť nič, nakoľko si pribitý na kríži a sám z neho už zliezť nedokážeš. Ale tento muž vedľa teba, o ktorom posledné roky rozprávala celá Judea, je pre teba možnou záchranou. Len sa musí rozhybať, inak bude neskoro. Pre každého. Je to situácia, v ktorej pomôže len zázrak. Počul si však, že práve tohto muža spájajú so zázrakmi. Prečo pre život neurobiť všetko, čo je v ľudských, aj nadľudských silách? Vidíš, že čas plynie a nič zvláštne sa nedeje a v tom sa rozhodneš pripomenúť Ježišovi o čo ide, ak si to neuvedomuje on sám: "Nie si ty Mesiáš?! Zachráň seba i nás!" (Lk 23,39). Hlavne sa rozhyb a ukáž týmto čo sa nám tu smejú, kto v skutočnosti si. Samozrejme, že potom uverím v Teba, ale musíš mi Ty dať na to dôvod. V skutočnosti to, čo tento zlodej Bohu povedal bolo nasledujúce: "Ak by som mal tvoju moc, ktorú definuješ ako moc Spasiteľa, využil by som ju úplne inak ako ty. Určite by som tu nevisel nečinne a rezignovane vystretý na kuse dreva. Zostúpil by som z kríža, zničil mojich nepriateľov a ukázal im s kým majú skutočne do činenia." Závid odhaľuje, že keby tento lotor disponoval danosťami, ktoré závidí druhému, zneužil by ich. Rovnako tí, čo v dnešnom svete závidia druhým majetok, v skutočnosti keby ním disponovali, s najväčšou pravdepodobnosťou by stratili vlastnú dušu, pretože by daný majetok použili v rozpore s tým, čo je zlučiteľné so spásou. Závid nikdy totiž nehovorí o zodpovednosti. Mysli iba na seba a zneužije všetko, čo jej príde do cesty.

Súcit má na rozdiel od závidi úplne iné následky. Zlodej po Ježišovej pravici nezávidí Ježišovi jeho moc, ale má súcit s Kristovým nespravodlivým utrpením. Nebola v ňom ani štipka závidi. Jediné, čo podnikol bolo oddanie sa Božej prozreteľnosti s prosbou o odpustenie. "Ježišu, spomeň si na mňa, keď prídeš do svojho kráľovstva." (Lk 23,42). Všimnime si, že tento lotor si ani len netrúfal vo vlastnej pokore požiadať, aby vstúpil do kráľovstva nebeského. On len požiadal Boha, aby si na neho spomenul. Necháva Bohu úplnú slobodu a voľnosť vo vzťahu k jeho osudu. A pretože nežiadal nič, dostal všetko. Hriechnik a zlodej sa takto stal prvým človekom, ktorý sa dostal do neba a bol spasený. Už aj keby nebol až do konca sveta spasený žiaden iný človek, keby všetci slobodne odvrhli Boha, Ježišovo utrpenie malo zmysel. Práve kvôli spásu lotra, ktorého Cirkev dnes označuje a ctí, ako svätého Dismasa.

Závid je prameňom zlého úsudku o druhých ľuďoch. Je veľmi pravdepodobné, že ak posudzujeme druhých ľudí v hriechu závidi, deväť z desiatich ľudí zle ohodnotíme. Zlodej naľavo závidel Ježišovi moc, preto ho hodnotil pod hriechom závidi, čo spôsobilo, že Ježiša zle ohodnotil a takto prepásol svoje spasenie. Nikto v dejinách sveta sa nenachádzal bližšie k spásu. Stačilo, aby sa úprimne vyspovedal tak, ako lotor napravo. Vyspovedal sa najvyššiemu kňazovi – Ježišovi Kristovi. Miesto toho, aby poprosil Ježiša, aby bol vzatý do neba, žiadal ho, aby mu dovolil zostúpiť dolu na zem. Ľudská prirodzenosť je naklonená k hriechu a bez

pomoci od Boha nevedie do neba. Do neba vedie popretie hriechu a odumretie svetu.

Osočovanie, ohováranie, zlé hodnotenie, všetko pramení z hriechu závidi. Každé závidlivé slovo založené na zlom ohodnotení blížneho, pramení z úsudku o vlastnej morálnej nadradenosti. Záviť sa takto stáva popretím akejkoľvek spravodlivosti a lásky. V jednotlivcovi záviť pestuje a rozvíja cynizmus, ktorý ničí jeho duchovnosť. Ničením druhého, končí duša zničením seba samej.

Nakoľko v dnešnom svete je záviť tak veľmi rozšírená, je dobrou radou neveriť 99 percentám informácií, ktoré počujeme na adresu druhých ľudí. Pozrime sa na dobrého lotra, koľko musel odmietnuť "pravdivých" informácií o Ježišovi a považovať ich za falošné, aby prišiel na to, kým v skutočnosti Ježiš je. Musel prestať veriť závidlivým sudcom, zákonníkom, farizejom, ako aj krvilačnému davu. Musel mať úplne iný postoj, ako mal vo svojej duši zlý lotor. Ten netúžil byť vykúpený, ale prinavrátený na zem a to najmä, aby mohol na zemi naďalej kradnúť.

Pokrstení kresťania katolíci sú všetci členmi mystického tela Ježiša Krista, ktorým je Cirkev a mali by sme sa preto všetci milovať tak, ako Boh miloval nás. Ak trpí jeden úd, trpí celé telo. Súcit by sme mali vyjadrovať dobrým slovom, skutkom a modlitbou. Tí, ktorí páchajú hriech budú súdení Bohom, nesúdme ich my. Aj títo hriešnici stáli Bohu za jeho vyliatu krv a keď sú hodní Božej krvi, nech sú hodní aj nášho súcitu.

Druhým veľmi vážnym rozmerom hriechu závidi je záviť pri duchovných dobrách blížneho a záviť z jeho spásy. Prečo by nemal Boh usilovať o spásu zlodejov nášho storočia rovnako, ako o to usiloval v prvom storočí? Obe kategórie majú dušu, ktorá bude žiť večne a to buď v nebi alebo v pekle. Zdá sa, že hriešna záviť pri spásu hriešnika je ešte väčším hriechom ako hriechy tejto osoby.